

קול סיני

פינת ההלכה

"חמש דקות למעשה" - הלכה והנהגה מזווית אקטואלית, מאת הרה"ג יעקב סיני שליט"א • סיכום שבועי

יום א', ט"ז אייר תשפ"ו

ביטול העלייה למירון: התרת נדרים בערב ל"ג בעומר?

שאלה:

ההילולה הגדולה במירון בוטלה, וזה באמת מעורר צער גדול אצל אנשים רבים, אבל מעורר גם שאלה הלכתית: מי שרגיל לעלות בקביעות מדי שנה, או שיש לו איזה נדר לעלות למירון, האם הוא צריך השנה לעשות התרת נדרים?

תשובה:

אבל האם יש מצווה בביקור בקברי צדיקים? הגאון מהר"ש גרמיזאן בשו"ת משפטי צדק (סימן עד) כתב, שלא ידענו מה מצוה יש להשתטח על קברי הצדיקים. אבל במהרי"ל מבואר שבאמת יש בזה מצוה. לכן הוא כותב, שאם אדם נדר ללכת לבית הקברות, זה נחשב נדרי מצוה והוא חייב לקיים את הנדר. כך פוסק גם מרן השולחן ערוך (סימן תקפא ס"ו).

יש באחרונים כמה דרכים להסביר איזו מצוה זו בדיוק, אבל איך שלא יהיה, כתבו האחרונים שזו אינה מצוה חיובית ממש שיכולה לבוא על חשבון מצוה אחרת. כן כתב בשו"ת שדה הארץ (ח"ג חאה"ע סי' יא), שאם הדבר גורם לביטול איזו מצוה או ביטול תורה, או חלילה נכנסים לחשש סכנה כמו השנה הזו, "אין הצר שווה בנזק המלך". (והובא בשדי חמד אסיפת דינים מערכת א"י אות א, וביביע אומר ח"ד חיו"ד סימן לה אות ז).

ביטול חד פעמי

לפי זה לכאורה, מי שרגיל להגיע כל שנה למירון והשנה זה נבצר ממנו, צריך לעשות התרת נדרים. רק בכל זאת, כותב הדגול מרבה (י"ד סימן ריד) שהתרת נדרים צריך לעשות רק מי שנהג במנהג טוב ורוצה להפסיק אותו לגמרי. אבל אם הוא רוצה להמשיך במנהג הזה, רק שהשנה הוא אנוס, נבצר ממנו מכל סיבה שהיא, ובשנה הבאה או בהזדמנות הבאה הוא רוצה לחזור להנהגה הטובה שלו, באופן כזה לא צריך התרה בכלל. ככה הסכימו האחרונים וכך פוסק מרן זצ"ל (ראה הליכות עולם ח"ח עמ' נט סעיף ו, ועוד).

אם אדם נדר ממש להגיע למירון בכל ל"ג בעומר, בגלל צרה שהייתה לו ונושע ממנה או מכל סיבה אחרת, זה נדר ממש, ודאי צריך לעשות התרת נדרים, אפילו שהוא רוצה לנסוע בשנים הבאות. אבל אם לא

לצערנו השנה כולנו בשעת הדחק, אבל כדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק (שבת מה). וזו באמת שאלה חשובה. הרבה מאוד אנשים עולים בכל שנה למירון. יש כאלה שזכו לישועה וקיבלו על עצמם להגיע והשנה זה לא מתאפשר. האם הם חייבים לעשות התרת נדרים?

אנחנו יודעים שאדם שנהג מנהג טוב או איזו חומרא שהיא לא מחויבת מן הדין, ולא אמר 'בלי נדר', אפילו שהוא לא הזכיר בכלל שמדובר בנדר, אלא רק התכוון לנהוג ככה לעולם, יש למנהג הזה תוקף של נדר. יתירה מכך, גם אם הוא לא התכוון כלום, מספיק שהוא נהג את המנהג הזה שלוש פעמים, יש לו תוקף של נדר וצריך התרה. למשל, אדם שקיבל על עצמו להתענות כל שנה ביום פטירת ההורים שלו, או שנהג כך שלוש פעמים ולא אמר בלי נדר, אם הוא רוצה להפסיק, צריך התרה. כך פוסק מרן השולחן ערוך (י"ד סימן ריד ס"א).

מצוה בקברי צדיקים

הביקור בקברי הצדיקים, ודאי יש בו מעלה גדולה. בפרשת המרגלים נאמר "ויעלו בנגב ויבוא עד חברון" (במדבר יג, כב). אומרים חז"ל (סוטה לד): מלמד שפרש כלב מעצת המרגלים והלך להשתטח על קברי האבות. אמר להם, אבותיי, בקשו עליי רחמים שאנצל מעצת המרגלים. גם בעין יעקב (סוטה יד). מובא, מפני מה נסתתר קברו של משה רבנו מעיני בשר ודם? ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה (דברים לד, ו). מפני שגלוי וידוע לפני הקב"ה שעתידים בניו לצאת לגלות, ושמא יבואו לקבר של משה ויבכו ויתחנונו - משה רבינו, עמוד בתפילה בעדנו. ועומד משה ומבטל את הגזירה. לכן נסתתר קברו של משה. ובכלל, מבואר בזוהר הקדוש בפרשת שמות (דף טז:) שאלמלי תפילת המתים על החיים, לא היה העולם מתקיים אפילו חצי יום.

לנחמה. מכאן ומעוד מעשים אחרים מוכיח מרן החיד"א, שרצונו של רבי שמעון בר יוחאי שישמחו ביום הזה. אבל - אין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש.

ועיקר שמחתו של רבי שמעון בר יוחאי היא בלימוד התורה והוספה בלימוד התורה. אתם יודעים, מרן זצ"ל ביקר במירון בפעם הראשונה רק שהיה בן 41. כל ימיו הוא היה בתורה, הוא לא יכול היה להרשות לעצמו לסגור את הספר ולבטל שעות של תורה. אז אמנם אנחנו רחוקים מאוד מהמדרגה של מרן, אבל זה מלמד אותנו מה העיקר ביום שמחתו של רבי שמעון בר יוחאי. ותורתו מגן לנו, היא מאירת עינינו, הוא ימליץ טוב בעדנו, שנוזה לראות במפלת כל אויבנו ושונאנו ומבקשי רעתנו, ובהרמת קרן התורה וקרן ישראל, נגילה ונשמחה בישותנו. אכ"ר.

היה נדר מפורש, אלא אדם נהג בזה שלוש פעמים ולא אמר בלי נדר, והוא רוצה לנסוע בשנים הבאות, רק שהשנה זה בלתי אפשרי, מצד הדין לא צריך לעשות התרת נדרים. מה גם שהתרת הנדרים שעושים בערב ראש השנה ויום הכיפורים, מועילה למנהגים טובים שאדם נוהג, שלא יהיה להם תוקף של נדר.

מירון בגיל 41

והעיקר, שלא ניפול ברוחנו חלילה. בטח שלא צריכים להתעקש או לחפש כל מיני תחבולות איך לעקוף ואיך 'לדלג על ההרים' או 'לקפץ על הגבעות', ולהיכנס חלילה לכל מיני מצבים של סכנה, זה ודאי איסור גמור. זה נכון שאסור למנוע לגמרי את השמחה של ל"ג בעומר, המגן אברהם מביא (סימן קלא ס"ק יז) מעשה שמואב בשער הכוונות על רבי אברהם הלוי, שנהג כל ימיו לומר בתפילה "נחם", כמו שאומרים בתשעה באב. וגם כשהיה במירון בל"ג בעומר הוא אמר נחם, ונענש על זה, לא עלינו, שנפטר הבן שלו, והיה זקוק

יום ב', י"ז אייר תשפ"ו

סיום מנהגי האבלות: האם מותר לספרדים להסתפר בל"ג בעומר?

שאלה:

נכנסים ליום ל"ג בעומר, ימי האבלות על תלמידי רבי עקיבא מגיעים לסיומם, והשאלה - מתי בפועל מותר להסתפר ולהתגלח?

תשובה:

ערוך (י"ד סימן שצה ס"א).

באותה מידה - מה שנוגע לאבלות על תלמידי רבי עקיבא, אנחנו אומרים 'מקצת היום ככולו'. בין אם האבלות נפסקת ביום ל"ג לעומר, או ל"ד לעומר, בבוקר אחרי נץ החמה, כאילו הסתיים כל היום, וכבר מותרים בתספורת ובנישואין.

מקצת היום ככולו מהלילה

המשנה ברורה כותב (סימן תצ"ג ס"ק יא) שיש אחרונים שמקילים להסתפר כבר הלילה, כליל ל"ג בעומר, כי אנחנו אומרים מקצת היום ככולו מהלילה. הרי היום מתחיל מהלילה, "ויהי ערב ויהי בוקר", לא צריכים להמתין עד הבוקר. באמת כך דעת הרמב"ן בספר תורת האדם וכך סוברים כמה ראשונים, שאפילו אבל ממש, לא עלינו, שיושב שבעה על קרובו, יוצא מהאבלות כליל היום השביעי, כי מקצת היום ככולו מהלילה. כך כותב גם הרדב"ז (ח"ג סימן תקנט) בדעת הרמב"ם, והכריע שבמקום מצוה יש לסמוך להקל.

לעומתם, המהר"ם מרוטנבורג והרא"ש והתוס' (מו"ק כא:), ועוד גדולי הראשונים סוברים, שלא אומרים מקצת היום ככולו אלא רק כשהגיע היום - אחרי נץ החמה. וכך דעת מרן השולחן ערוך בהלכות אבלות (י"ד סימן שצה ס"א), להחמיר בזה. (ראה עוד חזו"ע אבלות ח"ב עמ' קעז ד"ה כתב). לכן גם במה שנוגע לאבלות על תלמידי רבי עקיבא, אנחנו אומרים מקצת היום ככולו, רק בבוקר אחרי נץ החמה.

ואמנם יש אחרונים שהקילו בזה. הפרי חדש כתב, שהרופא להקל כדעת הרמב"ן, להסתפר כליל ל"ד לעומר, יש לו על מה שיסמוך, שכאן יש להקל יותר, שכל ענין זה אינו אלא מתורת מנהג. ע"ש. גם לבני אשכנז, כותב היעב"ץ שמותר להסתפר כליל ל"ג לעומר. אבל להלכה הסכימו רבים מהאחרונים, שאנחנו הספרדים נוהגים כדעת מרן השולחן ערוך ולא מסתפרים עד יום ל"ד לעומר בבוקר. וכך פוסק מרן זצ"ל (יחזקאל דעת ח"ד סימן לב). רק במקרים חריגים שיש צורך

רבותינו אמרו (יבמות סב:), שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, וכולם מתו מפסח ועד עצרת, מפני שלא נהגו כבוד זה בזה. אבל מרן הבית יוסף (סימן תצ"ג) מביא מה שכותב בספר המנהיג בשם בעל המאור, שתלמידי רבי עקיבא לא מתו מפסח ועד עצרת ממש, עד חג השבועות, אלא עד 'פרוס' עצרת. פרוס - פירושו מחצית. מחצית מ- 30 יום סמוך לעצרת, הם 15 ימים. לוקחים את 49 הימים בין פסח לשבועות, מפחיתים מהם 15 ימים ומגיעים ליום ל"ד לעומר. זה היום שבו פסקו לגמרי למות תלמידי רבי עקיבא. ככה הסכימו כמה ראשונים. לעומת זאת, מדברי מהרי"ל וכמה אחרונים מבואר שתלמידי רבי עקיבא פסקו למות ביום ל"ג לעומר.

למעשה, כותב הפרי מגדים, כולם מודים שהמגפה פסקה ביום ל"ג לעומר. הנידון הוא האם המשיכו קצת למות גם ביום ל"ד, ואז צריכים להמשיך במנהגי האבלות עד יום ל"ד, או שפסקו לגמרי למות ביום ל"ג וכבר אז אפשר להפסיק את מנהגי האבלות.

איך אנחנו נוקטים להלכה בעניין הזה? בני אשכנז נוהגים כמו שכותב הרמ"א (סימן תצ"ג ס"ב) שמותר להסתפר כבר ביום ל"ג לעומר, ומקצת היום ככולו. לעומת זאת, מרן השולחן ערוך פוסק שנוהגים מנהגי אבלות עד יום ל"ד לעומר ולא קודם לכן. אבל לכל הדעות ולכל השיטות, יש לנו כלל מרכזי בכמה עניינים בתורה, ובפרט בדיני אבלות, המקור שלו במסכת מועד קטן (יט:), מקצת היום ככולו.

אבל ל"ע שיושב שבעה על אחד משבעת הקרובים; אביו, אמו, בנו, בתו, אחיו, אחותו, הבעל על אשתו ואשה על בעלה. חלים עליו דיני אבלות. האבל אסור בעשיית מלאכה, ברחיצה, בסיכה, בנעילת הסנדל, בתשמיש המיטה ובתלמוד תורה בדברים שמשמחים את הלב. עד מתי נמשכת האבלות? מגיע היום השביעי מאז הקבורה, לכאורה היה צריך להמשיך לשבת כל היום השביעי, עד הלילה, ורק כליל היום השמיני, לקום מהשבעה. אבל 'מקצת היום ככולו'. ביום השביעי אחרי נץ החמה, כבר פוסקת אבלות שבעה. כך פוסק השולחן

הכרחי, ועל פי הוראת חכם, יש מקום להקל כבר בליל ל"ד.

ל"ד, שבדאי יש להקל יותר.

קול חתן וקול כלה

כל זה נוגע גם לחתונות. בני אשכנז יכולים להתחתן כבר ביום ל"ג בעומר בבוקר. ושוב, יש כאלה מקילים כבר בליל ל"ג. אנחנו הספרדים מתחתנים רק מיום ל"ד בבוקר. מי שמיקל להתחתן כבר בליל ל"ד, יש לו על מה שיסמוך, מכמה טעמים. שהרי דעת גדולי הראשונים ש'מקצת היום ככולו' כבר מהלילה, ויש לסמוך עליהם במקום מצוה, כמו שכתב הרדב"ז. במיוחד שלדעת הרבה פוסקים, בחור שלא קיים מצות פריה ורביה, בן ובת כמו שמבואר באבן העזר (סימן א ס"ה), מותר לו לשאת אשה גם בימי האבלות על תלמידי רבי עקיבא. בטח אם הבחור כבר הגיע לגיל עשרים. הרי אומרים חז"ל (קידושין כט:), בן עשרים שנה ולא נשא אשה הרי הוא בהרהורי עבירה כל ימיו. (ראה חזו"ע יום טוב עמוד רנו סעיף לא).

זו הסיבה שכותב מרן זצ"ל (חזו"ע שם סעיף ל), אם יש בחור ספרדי שלא קיים פריה ורביה שקבע את החתונה אפילו ליום ל"ג בעומר, וחילק הזמנות, בדיעבד נעלים עין. כל שכן אם הוא קבע את החתונה בליל

ספרדי בחתונת אשכנזי

ספרדי שמוזמן לחתונה של אשכנזי, בליל ל"ג או ליל ל"ד, בהחלט יכול להשתתף בחתונה, כיון שהחתן נוהג כדן, אפילו שלספרדי עדיין אסור להתחתן. כך כותב האגרות משה (או"ח ח"א סימן קנט). וכך דעת הגרש"ז אוירבך (הליכות שלמה עמ' שסג סעיף יט).

מעבר לזה, הרי יש מבני אשכנז שנוהגים לא להתחתן אחרי ל"ג בעומר עד חג השבועות. כל ההיתר הוא רק בל"ג בעומר. לעומת זאת, אצלנו הספרדים, מיום ל"ד לעומר מקילים בהכל, בלי שום הגבלה. אז בחור אשכנזי שירצה להשתתף בחתונה של ספרדי אחרי ל"ג בעומר, אפילו שהוא מנוע מלהתחתן בימים הללו, מותר לו להשתתף בחתונה, כיוון שהספרדי עושה כדן. יש מחמירים בזה, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סימן פד) כותב להשתתף רק בחופה, לא בסעודה ולא בריקודים, אבל למעשה דעת כמה מהפוסקים להקל. ובעז"ה בכל בתי ישראל ישמעו קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה.

יום ד', י"ט אייר תשפ"ו

תספורת אחרי ל"ד לעומר: האם חייבים ליטול ידיים שלוש פעמים בכלי?

שאלה:

אחרי ימי האבלות על תלמידי רבי עקיבא, המספרות מלאות באנשים שמסתפרים אחרי תקופה ארוכה, מלבד אלו שמ' קפידים עד חג השבועות, כמנהג המקובלים. וזו הזדמנות טובה לבדוק: האם נטילת ידיים אחרי תספורת, היא חובה? והאם גם לאחר גילוח בלבד צריך ליטול ידיים?

תשובה:

ידיים. נכון שבימינו מספרים עם מכונה בלי לגעת בשער ממש, אבל לא ימלט שהספר מספר גם עם מספריים ונוגע בשערות, לכן גם הספר צריך ליטול ידיים.

גילוח הזקן

בספר אור לציון (ח"ב פרק מד אות ה) מובא שדווקא אחרי תספורת הראש צריך ליטול ידיים, לא אחרי גילוח הזקן. כי בשיער הראש יש מלמולי זיעה, מה שאין כן בשיער הזקן. למי שרגיל בגילוח, אין מלמולי זיעה. כך מובא גם בשם הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך (הליכות שלמה תפילה, פ"ב ה"ז הערה י), שאדם שמגלח את הזקן או מקצר קצת את הפאות שיש לו בצדי הראש או מאחורי האוזניים, לא צריך נטילת ידיים.

זה נוגע גם למנהג החלאקה. אדם שכיבדו אותו לגזוז קצת מהשערות של הילד שהגיע לגיל שלוש, יש שכתבו שצריך אחר כך ליטול ידיים, כך ראיתי גם אצל הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל, שנטל ידיים אחרי חלאקה. אבל מובא בשם הגרש"ז אוירבך שלא צריכים נטילת ידיים. קודם כל, כי זו לא תספורת שעליה חז"ל הזהירו, ומעבר לזה, הרי נגיעה בשערות לבד, בלי חיכוך בשערות, לא צריך נטילה (שולחן ערוך סימן קסד ס"ב).

הנטילה הזו צריכה להיות במים, לא די לשפשף את הידיים בבגדים וכיוצא בזה, אבל היא לא חייבת להיות דווקא בכלי. אפשר לשטוף את הידיים במים וזה מספיק. גם לא צריכים מן הדין ליטול שלוש פעמים לסירוגין, כמו אחרי השנה בלילה. מי שמחמיר ליטול ידיים שלוש פעמים לסירוגין ולעשות את זה בכלי, תבוא עליו ברכה, אבל זו לא חובה מן הדין.

מרן השולחן ערוך (סימן ד סעיף יח), מונה רשימה של דברים שאדם שעושה אותם צריך אחריהם ליטול ידיים: הקם מהמיטה, היוצא מבית הכיסא, היוצא מבית המרחץ, הנוטל ציפורניו, החולץ מנעליו והנוגע ברגליו, החופף ראשו, הנוגע בגופו בידיו במקומות המכוסים, ויש עוד דברים נוספים. כותב השולחן ערוך: עשה אחד מאלו ולא נטל ידיים, אם תלמיד חכם הוא, תלמודו משתכח. ואם אינו תלמיד חכם, יוצא מדעתו. מביא המשנה ברורה שם (ס"ק מז) שהכוונה היא שהוא בא לידי חטא, כי אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות.

אבל יש דברים שאם לא נוטלים אחריהם ידיים, הם גורמים לפחד. זה מבואר בפסחים (ק"ב). וכך כותב השולחן ערוך שם (סעיף יט): המקיז דם ולא נטל ידיו, מפחד שבעה ימים. המגלח, המסתפר, ולא נטל ידיו, מפחד שלושה ימים. יש רוח רעה שמזיקה לו וגורמת לו לפחד. הנוטל ציפורניו ולא נטל ידיו, מפחד יום אחד, ואינו יודע ממה הוא מפחד.

אז לגבי התספורת, כותב כף החיים (אות סח) בשם הגאון רבי חיים פלאגי, צריך ליטול ידיים גם מי שלא הסתפר לגמרי, הוא גזז רק קצת מהשערות, עשה תספורת חלקית, צריך נטילת ידיים. ואין הפרש אם הוא העביר שיער בתער, במקומות המותרים כמובן, או במספריים (שם אות צג).

בנוסף, כותב כף החיים (אות צב) וכך מסכים מרן זצ"ל, אין הבדל בין אדם שסיפר את עצמו או שאחרים מספרים אותו, כמו ספר במספרה, צריך ליטול ידיים. וגם הספר שמספר אחרים, גם הוא צריך ליטול ידיים. הוא לא גרוע מהחופף ראשו ונוגע בגופו בידיו שצריך נטילת

לזכות את ישראל

וכשמשלמים לספר תכף ומיד, זו מצוות "ביומו תיתן שכרו ולא תבוא עליו השמש", זו מצוות עשה ואיסור לא תעשה. ספר החינוך מוסיף גם "ובחוקותיהם לא תלכו", אם לא מסתפרים כמו חוקות הגויים, וגם "לא ילבש גבר שמלת אישה". ואם מסתפרים בערב שבת ויום טוב, יש גם מצווה דרבנן לכבוד שבת. כל אלו מלבד עוד מצוות נוספות. רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר ה' חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר.

יש לנו הזדמנות לקיים כמה מצוות חשובות מאוד בתספורת. כך החיים (סימן רלב אות טו) מונה עד שש-עשרה מצוות מדאורייתא או מדרבנן שאפשר לקיים בתספורת אחת. בראש ובראשונה, יכוון לקיים מצות "לא תקיפו פאת ראשכם" מצד ימין ומצד שמאל, אלו שתי מצוות, שהרי חייבים על כל אחת ואחת. ובפאת הזקן יש חמישה מקומות שאסורים בהשחתה, אז אלו עוד חמש מצוות.

יום ה', כ' אייר תשפ"ו

זה הזמן לבדוק: האם אנחנו מסתפרים כהלכה?

שאלה:

אלו הימים שכולם מסתפרים אחרי ימי האבלות על תלמידי רבי עקיבא, וצריכים לעורר ולתת את הדעת על התספורת כהלכה. על מה צריכים להקפיד כשהולכים להסתפר או מגלחים את הזקן?

תשובה:

השיער. אבל אם אדם משאיר שיער קצוץ, בולט קצת יותר גבוה מהשורש, זו לא השחתה. לכן מותר לגלח את הזקן במכונת גילוח כשרה אם היא נבדקה ויודעים בוודאות שהיא לא מגלחת מהשורש.

(וע' בשו"ת יביע אומר ח"ט חיו"ד סימן י.)

לגבי פאות הראש לעומת זאת, התורה לא מזכירה השחתה, אלא רק "לא תקיפו פאת ראשכם". לדעת הרבה ראשונים, אפילו בלי השחתה, במספרים כעין תער, גם כן אסור. כותב השולחן ערוך (יו"ד סימן קפא ס"ג), צריכים לחוש לדעות הללו, כי זה איסור דאורייתא. לכן להלכה פאות הראש חמורות יותר מפאות הזקן. בזקן מספיק שזה לא יהיה תער, נשארים זיפים אפילו קטנים ממש, זה מספיק. אבל את פאות הראש צריך לגלח גבוה יותר.

אורך פאות הראש

מה האורך של השער שצריך להשאיר בפאות הראש? מדברי הרמב"ם (פ"ה מהל' נזירות ה"א) והראשונים נלמד, שהשיעור הוא שתהיה אפשרות לכופף את השערה מול השורש שלה. וזה - לא פחות משלשה מילימטרים, יש אומרים אפילו חמישה. מכונת תספורת בלי פלסטיק היא פחות ממילימטר אחד. זה ודאי אסור. מספר אחד במכונת תספורת הוא שלושה מילימטר. כדאי לא לצמצם, לעשות מספר גבוה יותר, אחת וחצי, כדי לא להכנס בחשש איסור.

לפעמים הולכים לספר שהוא לא כל כך ירא שמים, לא יודע את ההלכות, כמו שהיה אומר מרן זצ"ל, "ויספר המן לזרש אשתו" ... גם הוא היה ספר, ועושים תספורת עם חשש איסור תורה. למשל, הספר עושה עיגול ליד האוזן, בין האוזן למקום של הפאות, עם איזו מכונה קטנה מספר אפס, זו הקפת פאת הראש. או במקום של הפאות בצדדים, מה שנקרא 'פטים', עושה אותם צרים יותר, זה אסור. אפשר רק במספר אחת, אחת וחצי, במכונה כמו שאמרנו.

ואפילו כשאדם מתגלח בעצמו, ומשתמש עם מכונת תספורת באזור של הפאות, צריך להיזהר מאוד, שבפאת הראש יהיה לא פחות משלשה מילימטרים.

אכן זו הזדמנות להזכיר את המצוה החשובה שקראנו בפרשת קדושים: "לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך". קודם כל, הקפת הראש - זה איסור לא תעשה מן התורה.

האיסור הזה הוא לא רק על הספר, אלא גם על המסתפר. כך מבואר במסכת מכות (כ:), לא תקיפו - בין מקיף בין ניקף במשמע. לכן כותב השולחן ערוך (יו"ד סימן קפא ס"ד), אפילו אם הספר גוי, אסור ליהודי שמסתפר לאפשר לו לעשות את הפעולה הזו. וגם אם היהודי לא מזיז את הראש, ולא מסייע בדבר, עדיין יש בזה איסור תורה.

מה נקראת פאת הראש? הדעה הרווחת היא, מהחלק העליון של האוזן הגבוה, בקו ישר לכיוון המצח, משם ולמטה מתחילה פאת הראש. (ראה שו"ע יו"ד סימן קפא ס"ט). יש מחמירים יותר, מהחלק העליון האוזן, למתוח כמו קו דמיוני באלכסון כנגד כל השער שנמצא בגובה של המצח, עד תחילת המצח. כל זה פאת הראש.

עד איפה המקום של פאת הראש? עד חצי האוזן - המקום שיש בו עצם בולט, ליד החור של האוזן, זה מקום החיבור בין העצם של הראש לעצם של הפנים. לכן מחצי האוזן ולמטה, זה כבר סיום פאת הראש ומתחילה פאת הזקן. זה איסור פאת הראש. כשמגלחים את שיער הראש, אסור לעשות היקף עיגול שלם, להשאיר את המקום הזה חלק בלי שיער, אלא משאירים את פאות הראש משני הצדדים.

פאת הזקן

אבל התורה מזהירה גם "לא תשחית את פאת זקנך". יש חמש פאות לזקן, וכל אחת מהן יש בה לאו מן התורה. איפה הן נמצאות? כותב השו"ע (יו"ד סימן קפא סעיף יא), רבו בהן הדעות, יש הרבה מחלוקות לגבי המקום המדויק של פאות הזקן. לפיכך ירא שמים יצא ידי כולם ולא יעביר תער על כל זקנו כלל.

על כל פנים, שימו לב: יש הבדל משמעותי בין פאת הראש לפאת הזקן. לגבי הזקן, התורה מזהירה מהשחתה "לא תשחית את פאת זקנך". השחתה היא דוקא אם מגלחים בתער, בסכין, מהשורש של